

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (ensimmäinen jaosto)

10 päivänä heinäkuuta 2019 *

Ennakkoratkaisupyyntö – Vapauden, turvallisuuden ja oikeuden alue – Asetus (EU) N:o 1215/2012 – Tuomioistuimen toimivalta siviili- ja kauppaoikeuden alalla – Yksinomainen toimivalta – 24 artiklan 1 ja 5 alakohta – Esineoikeutta kiinteään omaisuuteen ja tuomioiden täytäntöönpanoa koskevat oikeusriidat – Kiinteistön pakkohuutokauppaa koskeva menettely – Kyseisen pakkohuutokaupan tuoton jaon osalta nostettu täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne

Asiassa C-722/17,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Bezirksgericht Villach (Villachin piirioikeus, Itävalta) on esittänyt 19.12.2017 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 27.12.2017, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Norbert Reitbauer,

Dolinschek GmbH,

B.T.S. Trendfloor Raumausstattungs-GmbH,

Elektrounternehmen K. Maschke GmbH,

Klaus Egger ja

Architekt DI Klaus Egger Ziviltechniker GmbH

vastaan

Enrico Casamassima,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (ensimmäinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja J.-C. Bonichot sekä tuomarit C. Toader (esittelevä tuomari), A. Rosas, L. Bay Larsen ja M. Safjan,

julkisasiamies: E. Tanchev,

kirjaaja: yksikönpäällikkö D. Dittert,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 16.1.2019 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka ovat esittäneet

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

- Norbert Reitbauer, Dolinschek GmbH, B.T.S. Trendfloor Raumausstattungs-GmbH, Elektrounternehmen K. Maschke GmbH, Klaus Egger ja Architekt DI Klaus Egger Ziviltechniker GmbH, edustajanaan G. Götz, Rechtsanwalt,
- E. Casamassima, edustajanaan H. Walder, Rechtsanwalt,
- Portugalin hallitus, asiamiehinään L. Inez Fernandes, M. Figueiredo ja P. Lacerda,
- Sveitsin hallitus, asiamiehenään M. Schöll,
- Euroopan komissio, asiamiehinään M. Heller ja M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 3.4.2019 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 (EUVL 2012, L 351, s. 1) 24 artiklan 1 ja 5 alakohdan tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä Norbert Reitbauer, Dolinschek GmbH, B.T.S. Trendfloor Raumausstattungs-GmbH, Elektrounternehmen K. Maschke GmbH, Klaus Egger ja Architekt DI Klaus Egger Ziviltechniker GmbH (jäljempänä yhdessä Reitbauer ym.) sekä toisaalta Enrico Casamassima, jonka kotipaikka on Italiassa, ja jossa on kyse Itävallassa sijaitsevan kiinteistön pakkohuutokaupasta saadun tuoton jaon osalta nostetusta täytäntöönpanon riitauttamista koskevasta kanteesta.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

- 3 Asetuksen N:o 1215/2012 johdanto-osan 15, 21 ja 34 perustelukappaleen sanamuoto on seuraava:
”(15) Tuomioistuimen toimivaltaa koskevien sääntöjen ennustettavuuden olisi oltava hyvä, ja niiden olisi perustuttava periaatteeseen, jonka mukaan toimivaltainen tuomioistuin määräytyy pääsääntöisesti vastaajan kotipaikan perusteella. Vastaajan kotipaikan tuomioistuimen olisi aina oltava toimivaltainen, lukuun ottamatta joitakin tarkoin rajattuja tapauksia, joissa riita-asian kohteen tai osapuolten sopimusvapauden vuoksi jokin muu liittymäperuste on oikeutettu. Oikeushenkilöiden kotipaikka olisi määriteltävä itsenäisesti yhteisten sääntöjen avoimuuden lisäämiseksi ja toimivaltaristiriitojen välttämiseksi.
--
(21) Lainkäytön yhdenmukaisuus edellyttää, että rinnakkaiset oikeudenkäynnit saadaan mahdollisimman vähiin ja että voidaan varmistaa, ettei eri jäsenvaltioissa anneta keskenään ristiriitaisia tuomioita. Olisi säädettävä selkeästä ja tehokkaasta järjestelmästä vireilläolon ja toisiinsa liittyvien kanteiden ratkaisemiseksi sekä vireilletuloajankohdan määrittämisessä esiintyvien kansallisten erojen välttämiseksi. Kyseinen ajankohta olisi tämän asetuksen soveltamista varten määriteltävä itsenäisesti.

--

(34) Olisi varmistettava jatkuvuus [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn] Brysselin yleissopimuksen [(EYVL 1972, L 299, s. 32)], [tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 22.12.2000 annetun neuvoston] asetuksen (EY) N:o 44/2001 [(EYVL 2001, L 12, s. 1)] ja tämän asetuksen välillä, minkä vuoksi olisi säädettävä siirtymäsäännöksistä. Saman jatkuvuuden olisi koskettava myös Euroopan unionin tuomioistuimen tulkintaa vuoden 1968 Brysselin yleissopimuksesta ja sen korvaavista asetuksista.”

- 4 Kyseisen asetuksen II luku, jonka otsikko on ”Toimivalta”, sisältää muun muassa 1 jakson ”Yleiset säännökset” ja 2 jakson ”Erityinen toimivalta”. Kyseisessä 1 jaksossa olevan 4 artiklan 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Kanne sellaista henkilöä vastaan, jolla on kotipaikka jäsenvaltiossa, nostetaan hänen kansalaisuudestaan riippumatta tuon jäsenvaltion tuomioistuimessa, jollei tämän asetuksen säännöksistä muuta johdu.”

- 5 Mainitun asetuksen 7 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Jos henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa

- 1) a) sopimusta koskevassa asiassa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä,
- b) jollei toisin ole sovittu, tätä säännöstä sovellettaessa kanteen perusteena olevan velvoitteen täytäntöönpanopaikka on
 - irtaimen kaupassa se paikkakunta jäsenvaltiossa, minne tavarat sopimuksen mukaan toimitettiin tai oli toimitettava
 - palvelujen osalta se paikkakunta jäsenvaltiossa, missä palvelut sopimuksen mukaan suoritettiin tai oli suoritettava,

--”

- 6 Saman asetuksen 24 artiklan 1 ja 5 alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Seuraavilla jäsenvaltion tuomioistuimilla on asianosaisten kotipaikasta riippumatta yksinomainen toimivalta:

- 1) asiassa, joka koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen tai kiinteän omaisuuden vuokrasopimusta, sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa kiinteistö sijaitsee.

--

- 5) asiassa, joka koskee tuomioiden täytäntöönpanoa, sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa tuomio on pantu tai on määrä panna täytäntöön.”

Itävallan oikeus

EO

- 7 Täytäntöönpanolain (Exekutionsordnung, jäljempänä EO) 209–212 §:stä ilmenee, että kiinteistön pakkohuutokaupan tuoton jaosta on sovittava suullisessa käsittelyssä. Velkojia kehoitetaan tätä varten esittämään tuotonjakoa koskevat vaateensa ja näyttämään ne toteen asiakirjoilla. Suullisessa käsittelyssä tutkitaan vaateiden oikeellisuus ja etusijajärjestys.
- 8 Velkojat ja velallinen voivat pakkohuutokaupan tuoton jakoa koskevassa menettelyssä vastustaa EO 213 §:n nojalla tiettyjen vaateiden huomioon ottamista. Vastustaminen voi koskea esitetyn vaateen olemassaoloa, etusijaa tai määrää.
- 9 EO:n 231 §:n 1 momentin mukaan tuomioistuin ottaa kantaa vastustuksen yhteydessä esiin tuotuihin oikeuskysymyksiin tuoton jakoa koskevalla päätöksellä. Jos vastustamisesta tehtävä ratkaisu riippuu riidanalaisten tosiseikkojen määrittämisestä, kyseistä tahoa kehoitetaan tuoton jakoa koskevalla päätöksellä nostamaan täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne.
- 10 EO:n 232 §:n mukaan täytäntöönpanotuomioistuin on toimivaltainen ratkaisemaan täytäntöönpanon riitauttamista koskevan kanteen.

AnfO

- 11 Takaisinsaantiasetuksen (Anfechtungsordnung, jäljempänä AnfO) 1 §:n mukaan takaisinsaannilla pyritään siihen, että velallisen omaisuutta koskevat vahingolliset oikeustoimet todetaan tehottomiksi ainoastaan takaisinsaantivaatimuksen esittävään velkojaan nähden. Velkojalla on takaisinsaantioikeus silloin, kun velallisen omaisuuteen kohdistuva täytäntöönpano ei ole johtanut tai ei johtaisi velkojan vaateiden täysimääräiseen täyttymiseen ja nämä vaatteet on mahdollista täyttää takaisinsaannin avulla.
- 12 AnfO:n 2 ja 3 §:stä ilmenee, että takaisinsaantiin voidaan vedota haittaamistarkoituksen tai omaisuuden hukkaamisen vuoksi ja myös vastikkeettoman käytön osalta.
- 13 Esteenä takaisinsaannille ei ole se, että takaisinsaantivaatimuksen kohteena olevalle toimelle on hankittu täytäntöönpanoperuste tai että se on seurausta täytäntöönpanosta.
- 14 Kuten AnfO:n 10 §:stä ilmenee, takaisinsaantia voidaan hakea pakkohuutokaupan tuoton jakoa koskevassa menettelyssä.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 15 Casamassima ja C, joiden kotipaikka on Rooma (Italia), ovat asuneet yhdessä ainakin vuoden 2014 kevääseen asti. He olivat ostaneet vuonna 2010 Villachissa (Itävalta) sijaitsevan talon. Omistajaksi kiinteistörekisteriin merkittiin yksin C.
- 16 Tämän jälkeen kiinteistön kunnostustyöt annettiin Reitbauer ym:iden tehtäväksi. Koska kaikkia kyseisistä töistä johtuvia maksuja ei suoritettu, Reitbauer ym. nostivat C:tä vastaan kanteen korvauksen saamiseksi. Kyseinen vaatimus hyväksyttiin useissa tuomioissa, joista ensimmäinen, joka ei ole lainvoimainen, annettiin vuoden 2014 alussa.

- 17 C tunnusti 7.5.2014 roomalaisessa tuomioistuimessa olevansa Casamassimalle velkaa lainasopimuksesta 349 772,95 euroa, jonka takaisinmaksuajaksi vahvistettiin viisi vuotta tuomioistuimessa tehdyn sovintoratkaisun mukaisesti. C sitoutui lisäksi ottamaan kiinnityksen Villachissa sijaitsevaan kiinteistöön kyseisen saamisen takaamiseksi.
- 18 Notaarin Wienissä (Itävalta) 13.6.2014 laatimassa velka- ja panttiasiakirjassa C tunnusti mainitun velan uudelleen. Panttioikeus asianomaiseen kiinteistöön merkittiin 18.6.2014 kiinteistörekisteriin Casamassiman hyväksi.
- 19 Ensimmäisestä Reitbauer ym.:iden hyväksi vuoden 2014 alussa korvauskanteen johdosta annetusta tuomiosta tuli täytäntöönpanokelpoinen vasta sen jälkeen, kun panttioikeus oli merkitty rekisteriin Casamassiman hyväksi, joten kyseisen tuomion täytäntöönpanosta johtuvat Reitbauer ym.:iden panttioikeudet C:n kiinteistöön olivat toissijaisia Casamassiman panttioikeuteen nähden.
- 20 Roomalainen tuomioistuin vahvisti 3.9.2015 C:n ja Casamassiman välisen sovintoratkaisun eurooppalaiseksi täytäntöönpanoperusteeksi riitauttamattomia vaatimuksia koskevan eurooppalaisen täytäntöönpanoperusteen käyttöön otosta 21.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 805/2004 (EUVL 2004, L 143, s. 15) säännösten mukaisesti.
- 21 Casamassima haki vuoden 2016 helmikuussa Bezirksgericht Villachilta (Villachin piirioikeus, Itävalta) eli ennakkoratkaisua pyytäneeltä tuomioistuimelta kyseessä olevan kiinteistön pakkohuutokauppaa. Kiinteistörekisterissä olevasta vaateiden etusijajärjestyksestä ilmenee, että 280 000 euron hinta, johon kiinteistö huutokaupattiin vuoden 2016 syksyllä, meni lähes kokonaan Casamassimalle hänen hyväkseen kyseiseen rekisteriin merkityn panttioikeuden perusteella.
- 22 Estääkseen pakkohuutokaupan tuoton tällaisen jaon Reitbauer ym. ryhtyivät tiettyihin toimiin tuomioistuimessa.
- 23 Reitbauer ym. nostivat siten yhtäältä vuoden 2016 kesäkuussa Landesgericht Klagenfurtissa (Klagenfurtin osavaltion tuomioistuin, Itävalta) Casamassimaa ja C:tä vastaan takaisinsaantikanteen. Kyseinen tuomioistuin, joka katsoi, ettei sillä ole kansainvälistä toimivaltaa, koska Casamassiman ja C:n kotipaikat ovat Itävallan ulkopuolella, jätti kyseisen kanteen tutkimatta vuoden 2017 heinäkuussa lainvoimaiseksi tulleella päätöksellä.
- 24 Reitbauer ym. vastustivat toisaalta ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa EO:n 209–212 §:n mukaisesti pakkohuutokaupan tuoton jakamiseksi eri velkojien välillä 10.5.2017 järjestetyssä istunnossa EO:n 213 §:n nojalla tuoton jakoa Casamassiman eduksi.
- 25 Kyseisen vastustamisen jälkeen Reitbauer ym. nostivat ennakkoratkaisua pyytäneessä tuomioistuimessa EO:n 232 §:n nojalla tuoton jaon osalta täytäntöönpanon riitauttamista koskevan kanteen, jonka yhteydessä ne esittivät kaksi riitautusperustetta. Ensimmäisessä perusteessa vaaditaan toteamaan, että pakkohuutokaupan tuoton jakamisesta Casamassimalle on päätetty virheellisesti, sillä viimeksi mainittu saaminen on lakannut sellaiseen vahingonkorvaukseen perustuvan kuittauksen vuoksi, joka Casamassiman oli maksettava C:lle, koska hän oli tilannut kunnostustyöt Reitbauer ym.:ilta ilman C:n suostumusta. Toinen peruste, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin rinnastaa takaisinsaantikanteeseen, koskee 13.6.2014 päivättyä velka- ja panttiasiakirjaa, joka on Reitbauer ym.:iden mukaan laadittu notaarin vahvistamalla asiakirjalla yksinomaan siinä tarkoituksessa, että kyseessä oleva kiinteistö siirretään niiden ulottumattomiin.
- 26 Reitbauer ym. ovat vedonneet sen perustelemiseksi, että Bezirksgericht Villachilla on kansainvälinen toimivalta käsitellä tällainen kanne, asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 5 alakohtaan. Casamassima on esittänyt sitä vastoin oikeudenkäyntiväitteen siitä, ettei kyseisellä tuomioistuimella ole kansainvälistä toimivaltaa, ja väittänyt, että pääasian kanne on luonteeltaan pääosin samanlainen kuin

takaisinsaantikanne, jonka osalta yhteisöjen tuomioistuin on jo todennut 26.3.1992 annetussa tuomiossa Reichert ja Kockler (C-261/90, EU:C:1992:149), ettei se kuulu kyseisen yksinomaista toimivaltaa koskevan säännön piiriin.

- 27 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin täsmentää, että kun on kyse EO:n 213 §:ään perustuvasta vastustamisesta, pakkohuutokaupan tuoton jakamisesta keskustelemiseksi järjestetyn suullisen käsittelyn yhteydessä on mahdollista tutkia saamisten olemassaolo ja etusija. Jos vastustamisesta tehtävä ratkaisu riippuu riidanalaisten tosiseikkojen määrittämisestä, osapuolia kehoitetaan nostamaan kuukauden kuluessa erillinen kanne eli täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne.
- 28 Tämä kanne keskeyttää tuoton jakoa koskevan päätöksen täytäntöönpanon sen riidanalaisen osan osalta.
- 29 Ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan täytäntöönpanon riitauttamista koskevalla kanteella voidaan muun muassa valvoa panttioikeuden pätevyys, mitä Reitbauer ym. vaativatkin kyseiseltä tuomioistuimelta toisessa riitautusperusteessaan. Mainittu tuomioistuin on sitä mieltä, että kyseisen mahdollisuuden johdosta täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne on luonteeltaan takaisinsaantikanne.
- 30 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii siltä osin kuin on kyse kansainvälisestä toimivallasta ratkaista tuoton jaon osalta nostettu täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne, olisiko toimivaltaa arvioitava tarkastelemalla tällaista kannetta yleisesti teorian tasolla vai kunkin konkreettisessa tapauksessa esitetyn riitautusperusteen nojalla.
- 31 Kyseisen tuomioistuimen mukaan tämän menettelyn ominaispiirteet, kun niitä tarkastellaan kokonaisuutena, ilmentävät vahvaa yhteyttä täytäntöönpanopaikan tai pantatun kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuimeen.
- 32 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin väittää siten asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 5 alakohdassa säädettyjen täytäntöönpanopaikan jäsenvaltion tuomioistuinten yksinomaista toimivaltaa koskevien sääntöjen osalta, että EO:n mukaan tuoton jaon osalta nostettu täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne kuuluu täytäntöönpanopaikan tuomioistuimen yksinomaiseen toimivaltaan. Vaikka on totta, että EO:n 232 §:n nojalla nostetulla kanteella ei pyritä ensisijaisesti vastustamaan täytäntöönpanoa, koska velallinen on jo menettänyt kiinteistön omistusoikeuden pakkohuutokaupan yhteydessä, asianomaisen kiinteistön sijaan on tuossa vaiheessa kuitenkin tullut myynnistä saatu tuotto, joten myös tuoton jakaminen tuomioistuimen toimesta kuuluu täytäntöönpanosta vastaavan viranomaisen toiminnan piiriin.
- 33 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin väittää asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 1 alakohdassa säädettyjen, kiinteistön sijaintipaikan jäsenvaltion tuomioistuinten yksinomaista toimivaltaa koskevien sääntöjen osalta, että täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne kuuluu myös kyseisen säännöksen soveltamisalaan, koska tällainen kanne on vaihe panttioikeuden täytäntöönpanossa, joka päättyy pantatun omaisuuden myynnin tuoton jakamiseen.
- 34 Tässä tilanteessa Bezirksgericht Villach päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [asetuksen N:o 1215/2012] 24 artiklan 5 alakohtaa tulkittava siten, että [EO:n] 232 §:ssä sellaista tapausta varten, jossa osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen pakkohuutokaupan tuoton jaosta, säädetty täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne kuuluu tämän säännöksen soveltamisalaan

myös silloin, jos panttivelkojen toista panttivelkojaa vastaan nostama kanne

- a) tukeutuu perusteeseen, jonka mukaan panttioikeudellisesti turvattu lainasaaminen ei ole enää olemassa velallisen vahingonkorvaukseen perustuvan vastasaamisen vuoksi, ja
 - b) tukeutuu lisäksi – takaisinsaantikanteen tapaan – perusteeseen, jonka mukaan tätä lainasaamista koskevan panttioikeuden perustaminen on velkojan suosimisen vuoksi tehoton?
- 2) Onko [asetuksen N:o 1215/2012] 24 artiklan 1 alakohtaa tulkittava siten, että [EO:n] 232 §:ssä sellaista tapausta varten, jossa osapuolet eivät pääse yhteisymmärrykseen pakkohuutokaupan tuoton jaosta, säädetty täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne kuuluu tämän säännöksen soveltamisalaan

myös silloin, jos panttivelkojan toista panttivelkojaa vastaan nostama kanne

- a) tukeutuu perusteeseen, jonka mukaan panttioikeudellisesti turvattu lainasaaminen ei ole enää olemassa velallisen vahingonkorvaukseen perustuvan vastasaamisen vuoksi, ja
- b) tukeutuu lisäksi – takaisinsaantikanteen tapaan – perusteeseen, jonka mukaan tätä lainasaamista koskevan panttioikeuden perustaminen on velkojan suosimisen vuoksi tehoton?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

- 35 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele kahdella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, lähinnä, onko asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 1 ja 5 alakohtaa tulkittava siten, että velkojan kiinteistön pakkohuutokaupasta saadun tuoton jaon osalta nostama täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne, jossa vaaditaan toteamaan yhtäältä, että kilpaileva saaminen on lakannut kuittauksella, ja toisaalta, että viimeksi mainitun saamisen täytäntöönpanon vakuutena oleva panttioikeus on tehoton, kuuluu sen jäsenvaltion, jossa kiinteistö sijaitsee, tai pakkotäytäntöönpanopaikan tuomioistuinten yksinomaiseen toimivaltaan.
- 36 Aluksi on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että koska asetuksella N:o 1215/2012 kumotaan ja korvataan asetus N:o 44/2001, jolla puolestaan korvataan tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehty yleissopimus, sellaisena kuin se on muutettuna uusien jäsenvaltioiden liittymisestä tähän yleissopimukseen tämän jälkeen tehdyillä sopimuksilla, unionin tuomioistuimen esittämä tulkinta näiden viimeksi mainittujen oikeudellisten asiakirjojen säännöksistä ja määräyksistä pätee myös asetuksen N:o 1215/2012 osalta, kun näiden säännösten voidaan katsoa ”vastaavan toisiaan” (ks. vastaavasti tuomio 31.5.2018, Nothartová, C-306/17, EU:C:2018:360, 18 kohta; tuomio 15.11.2018, Kuhn, C-308/17, EU:C:2018:911, 31 kohta ja tuomio 28.2.2019, Gradbenišvo Korana, C-579/17, EU:C:2019:162, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 37 Asetuksen N:o 1215/2012 II luvussa säädetty yleistä toimivaltaa koskeva järjestelmä perustuu sen 4 artiklan 1 kohdassa ilmaistuun yleiseen sääntöön, jonka mukaan kanne sitä vastaan, jolla on kotipaikka jossakin jäsenvaltiossa, nostetaan osapuolten kansalaisuudesta riippumatta tuon valtion tuomioistuimessa.
- 38 Asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklassa säädetään ainoastaan poikkeuksena tästä vastaajan kotipaikan tuomioistuinten toimivaltaa koskevasta yleisestä säännöstä yksinomaista toimivaltaa koskevista säännöistä muun muassa siltä osin kuin on kyse esineoikeudesta kiinteään omaisuuteen ja tuomioiden täytäntöönpanosta. Näitä erityisiä toimivaltasääntöjä on siis tulkittava suppeasti.
- 39 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että EO:n merkityksellisten sääntöjen mukaan kiinteistön pakkohuutokauppaa koskevan menettelyn jälkeen pakkotäytäntöönpanon tuoton jaosta päätetään täytäntöönpanotuomioistuimessa järjestetyssä suullisessa käsittelyssä. Jos tässä tilaisuudessa jonkun velkojan oikeutta osuuteen vastustetaan, tuomioistuimen on tehtävä tarkastuksia erityisesti saamisen olemassaolon ja etusijan osalta. Jos vastustamisesta tehtävä ratkaisu riippuu riidanalaisten tosiseikkojen määrittämisestä, osapuolia kehoitetaan nostamaan täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne.

- 40 Reitbauer ym. ovat vedonneet nyt esillä olevassa asiassa tuoton jaon osalta nostetun täytäntöönpanon riittauttamista koskevan pääasian kanteen tueksi yhtäältä Casamassiman saamisen lakkaamiseen kuittauksella ja toisaalta kyseisen saamisen täytäntöönpanon vakuutena olevan panttioikeuden tehottomuuteen; viimeksi mainittu väite on ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen mukaan luonteeltaan takaisinsaamiskanne.
- 41 Vaikka on kiistatonta, että täytäntöönpanon riittauttamista koskeva kanne liittyy kokonaisuutena tarkasteltuna kiinteistön pakkohuutokauppaa koskevaan täytäntöönpanomenettelyyn, on kuitenkin todettava, että – kuten unionin tuomioistuimelle toimitetuista asiakirjoista ilmenee – tällaisen kanteen yhteydessä esitetyt riittautusperusteet voivat olla sisällöltään hyvin monimuotoisia ja siis oikeudelliselta luonteeltaan erilaisia, joten niiden läheisyys pakkotäytäntöönpanoon tai kiinteää omaisuutta koskeviin esineoikeuksiin saattaa vaihdella huomattavasti.
- 42 Kokonaisvaltainen analyysi tuoton jaon osalta nostetusta täytäntöönpanon riittauttamista koskevasta kanteesta kyseiseen kanteeseen sovellettavien kansainvälistä toimivaltaa koskevien sääntöjen määrittämiseksi olisi, kuten julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 35, 38 ja 48 kohdassa lähinnä huomauttanut, ristiriidassa sen kanssa, että asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 1 ja 5 alakohdassa säädettyjä yksinomaista toimivaltaa koskevia sääntöjä on tulkittava suppeasti sen vuoksi, että ne ovat poikkeuksia.
- 43 Näiden seikkojen perusteella on tutkittava, onko yhtäältä asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 1 alakohdan ja toisaalta kyseisen asetuksen 24 artiklan 5 alakohdan mukaan mahdollista määrittää kaikkien Reitbauer ym.:iden esittämien riittautusperusteiden osalta toimivaltainen tuomioistuin.

Asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 1 alakohta

- 44 Unionin tuomioistuin on todennut toistuvasti asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 1 alakohdassa säädetyn sen valtion, jossa kiinteistö sijaitsee, tuomioistuinten toimivallan osalta, että kyseinen yksinomainen toimivalta ei koske kaikkia esineoikeutta kiinteään omaisuuteen koskevia kanteita vaan ainoastaan kanteita, jotka kuuluvat asetuksen N:o 1215/2012 soveltamisalaan ja joilla pyritään yhtäältä vahvistamaan kiinteän omaisuuden laajuus ja koostumus, omistus- ja hallintaoikeus taikka muut kiinteään omaisuuteen kohdistuvat esineoikeudet sekä toisaalta turvaamaan näiden oikeuksien haltijoille heidän oikeusasemansa perusteella syntyneet oikeudet (tuomio 3.4.2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, 42 kohta; tuomio 17.12.2015, Komu ym., C-605/14, EU:C:2015:833, 26 kohta ja tuomio 16.11.2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, 30 kohta).
- 45 Sen jäsenvaltion, jossa kiinteistö sijaitsee, tuomioistuimen toimivaltaisuuteen ei siis riitä, että kanne koskee esineoikeutta kiinteään omaisuuteen tai liittyy kiinteistöön. On sitä vastoin tarpeen, että kanne perustuu esineoikeuteen eikä velvoiteoikeuteen (tuomio 16.11.2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, 34 kohta).
- 46 Siltä osin kuin ensimmäiseksi on kyse riittautusperusteesta, jossa vaaditaan toteamaan, että Casamassiman saaminen on lakannut kuittauksella, on huomautettava, että tällaisella vaatimuksella Reitbauer ym. pyrkivät lähinnä riittauttamaan niitä vastaan pakkohuutokaupasta saadun hinnan jaon yhteydessä esitetyn saamisen olemassaolon.
- 47 Vaikka on totta, että saamisen olemassaolo on ollut perustana esinevakuuden perustamiselle ja myöhemmälle täytäntöönpanolle, kyseinen kuittausvaatimus ei perustu esineoikeuteen. Se, onko Casamassiman saaminen lakannut hänen velalliseensa nähden kuittauksen perusteella, ei siis liity niihin syihin, joiden nojalla yksinomainen toimivalta voidaan antaa kiinteistön sijaintipaikan tuomioistuimille,

eli tarpeeseen tehdä katselmuksia, toimittaa tutkimuksia ja pyytää asiantuntijalausuntoja paikan päällä (ks. vastaavasti tuomio 17.12.2015, Komu ym., C-605/14, EU:C:2015:833, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

- 48 Toiseksi on huomattava perusteesta, jolla Reitbauer ym. riitauttavat sen Casamassiman ja C:n välisen 13.6.2014 laaditun velka- ja panttiasiakirjan oikeellisuuden, jota on käytetty pakkotäytäntöönpanon perustana, ja vaativat toteamaan, että kyseinen asiakirja on heihin nähden tehoton, että tällaisen argumentaation tutkiminen ei edellytä tosiseikkojen arviointia tai kiinteistön sijaintipaikan sääntöjen ja käytäntöjen soveltamista tavalla, joka olisi perusteena toimivallan antamiselle sen jäsenvaltion tuomioistuimelle, jossa kiinteistö sijaitsee (tuomio 10.1.1990, Reichert ja Kockler, C-115/88, EU:C:1990:3, 12 kohta).
- 49 Tällainen riitautusperuste, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin rinnastaa velkojan takaisinsaantikanteeseen, perustuu näet saamisoikeuteen, joka on velkojan henkilökohtainen oikeus sen velalliseen nähden, ja sen tarkoituksena on suojella panttioikeutta, joka velkojalla voi olla velallisen omaisuuteen (tuomio 4.10.2018, Feniks, C-337/17, EU:C:2018:805, 40 kohta).
- 50 Kuten myös julkisasiamies on ratkaisuehdotuksensa 58 kohdassa huomauttanut, sen kysymyksen tarkastelu, täyttyvätkö tällaisen kanteen edellytykset, ei siis edellytä tiukasti siihen paikkaan, jossa kiinteistö sijaitsee, liittyviä katselmuksia, joilla voidaan perustella kiinteistön sijaintipaikan jäsenvaltion tuomioistuinten yksinomainen toimivalta.

Asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 5 alakohta

- 51 Aluksi on huomautettava, että kyseisen säännöksen mukaan asiassa, joka koskee tuomioiden täytäntöönpanoa, yksinomainen toimivalta on asianosaisten kotipaikasta riippumatta sen jäsenvaltion tuomioistuimilla, jossa tuomio on pantu tai on määrä panna täytäntöön.
- 52 Unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 5 alakohdan soveltamisalaan kuuluvat kanteet, joilla pyritään ratkaisun saamiseen menettelyssä, joka liittyy irtainta tai kiinteää omaisuutta koskevaan pakkotoimenpiteeseen, rajoitukseen tai takavarikointiin, jotta varmistetaan tuomioiden ja virallisten asiakirjojen tehokas täytäntöönpano (ks. vastaavasti tuomio 26.3.1992, Reichert ja Kockler, C-261/90, EU:C:1992:149, 28 kohta).
- 53 Ensimmäiseksi on huomautettava Reitbauer ym.:iden esittämästä riitautusperusteesta, jolla pyritään toteamaan Casamassiman saamisen lakkaaminen kuittauksella, että tällaisen vaatimuksen oikeellisuuden tutkiminen eroaa itse pakkotäytäntöönpanon toteuttamista koskevista kysymyksistä.
- 54 Kuten unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä seuraa, tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden täytäntöönpanosta yksityisoikeuden alalla 27.9.1968 tehdyn yleissopimuksen, sellaisena kuin se on muutettuna uusien jäsenvaltioiden liittymisestä tähän yleissopimukseen tämän jälkeen tehdyillä sopimuksilla, 16 artiklan 5 kohdassa, jonka määräykset on otettu asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 5 alakohtaan, edellytetyn liittymäkohdan erityisyys merkitsee sitä, että osapuoli ei voi vedota toimivaltaan, joka kyseisessä määräyksessä annetaan täytäntöönpanopaikan tuomioistuimille, saattaakseen kyseisten tuomioistuinten käsiteltäväksi poikkeuksellisesti oikeusriidan, joka kuuluu jonkun toisen jäsenvaltion tuomioistuinten toimivaltaan (ks. vastaavasti tuomio 4.7.1985, AS-Autoteile Service, 220/84, EU:C:1985:302, 17 kohta).
- 55 Siltä osin kuin toiseksi on kyse riitautusperusteesta, jonka ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin rinnastaa takaisinsaantikanteeseen, on huomattava, että Reitbauer ym. eivät kyseisellä perusteella riitauta pakkotäytäntöönpanosta vastaavien virnaomaisten toimia sinällään, joten tällaisella kanteella ei

ole riittävän läheistä yhteyttä kyseiseen täytäntöönpanoon, jotta asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 5 alakohdassa säädettyä yksinomaista toimivaltaa koskevaa sääntöä olisi perusteltua soveltaa.

- 56 Jotta ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle voidaan antaa kaikki tiedot, joista on hyötyä sen käsiteltävänä olevan oikeusriidan ratkaisemisessa, on kuitenkin tutkittava julkisasiamiehen tavoin, muodostaako asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdan oikeusperustan kyseisen tuomioistuimen kansainväliselle toimivallalle velkojan takaisinsaantikanteen osalta.
- 57 Kyseisen säännöksen mukaan on niin, että jos sopimusta koskevassa asiassa henkilön kotipaikka on jäsenvaltiossa, häntä vastaan voidaan nostaa kanne toisessa jäsenvaltiossa sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä.
- 58 Unionin tuomioistuin on tältä osin jo katsonut, että velkojan takaisinsaantikanne on silloin, kun se nostetaan velvoitteisiin, joihin on sitouduttu tekemällä sopimus, perustuvien saamisoikeuksien perusteella, asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitettu ”sopimusta koskeva asia” (tuomio 4.10.2018, Feniks, C-337/17, EU:C:2018:805, 44 kohta).
- 59 Kuten Reitbauer ym. ja Euroopan komissio ovat suullisessa käsittelyssä lähinnä väittäneet, on niin, että koska ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen velkojan takaisinsaantikanteeseen rinnastama toinen riitautusperuste on nyt esillä olevassa asiassa esitetty sen toteamiseksi, ettei C:n, joka on yhteinen velallinen, johon kaikki nämä velkojat olivat sopimussuhteessa, Casamassiman hyväksi perustama panttioikeus ole tehokas Reitbauerin ym:iden osalta, vastaajan kotipaikkaan perustuvaa toimivaltaperustetta voitaisiin täydentää asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa sallitulla toimivaltaperusteella.
- 60 Tällainen toimivaltaperuste on, kun otetaan huomioon se, että velkojien ja C:n väliset suhteet perustuvat sopimukseen, sekä oikeusvarmuuden ja ennakoitavuuden vaatimuksen että moitteetonta lainkäyttöä koskevan tavoitteen mukainen.
- 61 Sopimukseen perustuvien saamisoikeuksien haltijat voivat siis nostaa velkojan takaisinsaantikanteen ”sen paikkakunnan tuomioistuimessa, missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä”, sillä kyseinen toimivaltaperuste on asetuksen N:o 1215/2012 7 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa sallittu toimivaltaperuste. Nyt esillä olevassa asiassa Reitbauer ym. pyrkivät toisella perusteellaan suojelemaan etujaan C:n kanssa kunnostustöiden osalta tehtyihin sopimuksiin perustuvien velvoitteiden täyttämiseksi. Tästä seuraa, että ”paikkakun[ta], missä kanteen perusteena oleva velvoite on täytetty tai täytettävä”, olisi kyseisen asetuksen 7 artiklan 1 alakohdan b alakohdan mukaan paikkakunta, missä kyseiset kunnostustyöt on näiden sopimusten nojalla suoritettu, eli paikkakunta Itävallassa.
- 62 Näiden seikkojen perusteella kysymyksiin on vastattava, että asetuksen N:o 1215/2012 24 artiklan 1 ja 5 alakohdalla on tulkittava siten, että velkojan kiinteistön pakkohuutokaupasta saadun tuoton jaon osalta nostama täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne, jossa vaaditaan toteamaan yhtäältä, että kilpaileva saaminen on lakannut kuittauksella, ja toisaalta, että viimeksi mainitun saamisen täytäntöönpanon vakuutena oleva panttioikeus on tehoton, ei kuulu sen jäsenvaltion, jossa kiinteistö sijaitsee, tai pakkotäytäntöönpanopaikan tuomioistuinten yksinomaiseen toimivaltaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 63 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (ensimmäinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta siviili- ja kauppaoikeuden alalla 12.12.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) N:o 1215/2012 24 artiklan 1 ja 5 alakohtaa on tulkittava siten, että velkojan kiinteistön pakkohuutokaupasta saadun tuoton jaon osalta nostama täytäntöönpanon riitauttamista koskeva kanne, jossa vaaditaan toteamaan yhtäältä, että kilpaileva saaminen on lakannut kuittauksella, ja toisaalta, että viimeksi mainitun saamisen täytäntöönpanon vakuutena oleva panttioikeus on tehoton, ei kuulu sen jäsenvaltion, jossa kiinteistö sijaitsee, tai pakkotäytäntöönpanopaikan tuomioistuinten yksinomaiseen toimivaltaan.

Allekirjoitukset